

مدیریت پژوهش‌های خبری
معاونت خبر

نگاهی به فهرست تحریم‌های وضع شده آمریکا و اتحادیه اروپا علیه ایران

(به مناسبت اول خرداد؛ اولین اعمال تحریم آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران)

پژوهشگر: مرتضی هوشیار

تاریخ انتشار: ۹۵/۰۲/۲۶

الف- تعریف و تاریخچه تحریم‌ها علیه ایران

تحریم‌های اقتصادی عبارتند از دستکاری در روابط و همکاری‌های اقتصادی به منظور تأمین اهداف سیاسی. تحریم اقتصادی اقدام برنامه‌ریزی شده یک یا چند دولت از طریق محدود کردن مناسبات اقتصادی برای اعمال فشار بر کشور هدف با مقاصد مختلف سیاسی است. بنابراین تحریم یا سانکسیون (Sanction)، نوعی جرمه است که با هدف واداشتن تحریم شونده به اطاعت از اراده مطلوب سیاسی صورت می‌گیرد، مانند: تحریم‌های علیه ایران!

نخستین تحریم جامع سراسری علیه ایران در دوران معاصر، تحریم ایران از سوی انگلستان بمنظور واکنش در برابر انتخاب دکتر محمد مصدق به وزارت بود که هدف ملی‌سازی صنعت نفت را دنبال می‌کرد. بنابراین اولین قطعنامه شورای امنیت علیه ایران در زمان نخست وزیر محمد مصدق و بمنزله واکنش علیه ملی شدن صنعت نفت ایران صادر شد.

اما آمریکا نیز در سال ۱۹۸۰ تحریم‌های اقتصادی وسیعی را در واکنش به تسخیر لانه جاسوسی در تهران علیه ایران وضع نمود. دولت آمریکا پس از آنکه تمامی راه‌های سیاسی و نظامی ممکن برای واداشتن ایران به آزادسازی جاسوسانش در تهران را تجربه کرد، حربه تازه‌ای به نام محاصره اقتصادی را علیه جمهوری اسلامی ایران به کار گرفت و در روز اول خرداد ۱۳۵۹ رسماً آغاز حصر اقتصادی علیه ایران را اعلام نمود.

در دوره زمامداری بیل کلینتون، روند تحریم‌های ایران شدت گرفت به گونه‌ای که در سال ۱۹۹۵، کلینتون رئیس جمهور وقت آمریکا اقدام به وضع تحریم‌هایی نمود که به موجب آن شرکت‌های نفتی آمریکایی از سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفت و گاز ایران منع شده بودند. همچنین روابط بازرگانی با ایران نیز یک‌جانبه قطع گردید.

اما از سال ۲۰۰۱، دو پدیده جدید در عرصه سیاست تحریم اقتصادی نمودار شد: نخست، پیدایش و گسترش تحریم اقتصادی علیه افراد و سازمان‌های غیر دولتی؛ دوم، گسترش فزاینده تحریم‌های هوشمند.

موضوع هسته‌ای ایران دیگر عامل مهمی است که موج جدید تحریم‌ها را در پی داشت. در تاریخ ۲۳ مرداد ۸۱ دروغ‌گویی‌های منافقین با بهره بردن از ظرفیت‌های نظام رسانه‌ای استکبار، حمله سازمان یافته‌ای به این بهانه را در سطح گسترده‌ای علیه ایران اسلامی تدارک دیدند. و در پی آن تحریم‌های ایران به موازات گسترش کیفی، گسترش کمی را شاهد بود.

براین اساس به مناسبت روز اول خرداد که اولین تحریم آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران اعمال شد با نگاهی به عوامل و علل اعمال تحریم‌ها علیه ایران، گذری به ضمانت اجرای لغو تحریم‌های هسته‌ای از سوی کنگره آمریکا و دولت بعدی آمریکا.

ب- تحریم‌های ایران بر اساس عامل تحریمی

۱- تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل

قطعنامه‌های شورای امنیت علیه برنامه هسته‌ای ایران ضمن آنکه مجموعه تحریم‌های جدیدی را علیه جمهوری اسلامی ایران به تصویب می‌رساند، چارچوب قانونی جدیدی را در اختیار آمریکا قرار می‌داد تا حلقه تحریم‌های یکجانبه خود علیه ایران را تنگ‌تر و تنگ‌تر کند. پس از محکومیت برنامه هسته‌ای ایران طی شش قطعنامه شورای امنیت، موضوع برنامه هسته‌ای ایران ابعادی بین‌المللی به خود گرفت. البته این تحریم‌ها به طور مستقیم اقتصاد ایران را مورد هدف قرار نمی‌داد اما در عین حال این تحریم‌ها به صورت مزورانه برای ضربه اقتصادی به ایران طراحی شدند. برای مثال همواره ادعا شد که تحریم بانک سپه و کشتیرانی ایران، صرفاً به لحاظ ارتباطات مشکوک این دو نهاد با پرونده هسته‌ای ایران صورت گرفت.

۱-۱ قطعنامه شماره ۱۶۹۶، نخستین قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد درباره پرونده هسته‌ای ایران بود که در ۳۱ ژوئیه سال ۲۰۰۶ تصویب شد. این قطعنامه با ۱۴ رأی موافق و یک رأی مخالف «قطر»، به تصویب رسید. این قطعنامه به ایران مدت یک ماه مهلت داد تا فعالیت‌های هسته‌ای خود در زمینه غنی‌سازی اورانیوم را متوقف کند. نخستین قطعنامه شورای امنیت فاقد اقدام‌های تنبیهی علیه ایران بود، اما سند الزام‌آوری برای ایران بود تا مفاد مندرج در این قطعنامه را رعایت کند.

۱-۲ قطعنامه شماره ۱۷۳۷، دومین قطعنامه شورای امنیت در ۲۳ دسامبر سال ۲۰۰۶ با رأی هر ۱۵ کشور حاضر در شورای امنیت به تصویب رسید. شورای امنیت با صدور این قطعنامه، مجموعه تحریم‌هایی شامل تحریم تأسیسات حساس هسته‌ای و توقیف دارایی‌ها و شرکت‌های ایرانی مرتبط با برنامه هسته‌ای ایران را به تصویب رساند و به ایران مدت ۶۰ روز فرصت داد تا برنامه غنی‌سازی اورانیوم را به حالت تعلیق درآورد.

۱-۳ قطعنامه شماره ۱۷۴۷، سومین قطعنامه شورای امنیت در ارتباط با پرونده هسته‌ای ایران بود که در تاریخ ۲۴ مارس سال ۲۰۰۷ میلادی، با رأی موافق تمامی پانزده عضو شورای امنیت سازمان ملل متحد، به تصویب رسید. این قطعنامه، همکاری تمامی کشورهای جهان با شرکت‌های ایرانی را که در زمینه انرژی هسته‌ای فعالیت دارند، منع کرده است. همچنین، ممنوعیت صادرات و واردات سلاح‌های سنگین به ایران نیز از دیگر موارد مندرج در این قطعنامه است.

۱-۴ قطعنامه شماره ۱۸۰۳، چهارمین قطعنامه شورای امنیت در سوم مارس سال ۲۰۰۸ به تصویب رسید. این قطعنامه، تحریم‌های اعمال شده در قطعنامه‌های قبل شورای امنیت علیه ایران را تشدید کرد. افزون بر آن، به موجب این قطعنامه، تمامی کشورهای عضو سازمان ملل متحد موظف گردیدند تا تمامی محموله‌های مشکوک دریایی و هوایی به مقصد ایران و بالعکس را، مورد بازرسی قرار دهند. این قطعنامه، ممنوعیت اقلام داد و ستد کالاهایی که کاربردهای نظامی و غیرنظامی دارند را گسترش داد. ممنوعیت‌ها، همچنین شامل فروش تمامی فن‌آوری‌ها در این زمینه‌ها به ایران بود.

۱-۵ قطعنامه شماره ۱۸۳۵، پنجمین قطعنامه شورای امنیت در ۲۷ سپتامبر سال ۲۰۰۸ با رأی موافق همه ۱۵ عضو شورای امنیت به تصویب رسید. این قطعنامه، حاوی تحریم‌های تازه‌ای علیه ایران نبود و صرفاً از ایران می‌خواهد چهار قطعنامه پیشین شورای امنیت را هرچه سریع‌تر به موقع اجرا گذارد.

۶-۱ قطعنامه شماره ۱۹۲۹، ششمین قطعنامه شورای امنیت علیه ایران در تاریخ ۹ ژوئن سال ۲۰۱۰ به تصویب رسید. این قطعنامه، ایران را از کلیه فعالیت‌های تجاری مرتبط با غنی‌سازی اورانیوم، مواد هسته‌ای و فن آوری دیگر کشورها محروم می‌ساخت. همچنین تمامی کشورهای عضو سازمان ملل متحد از انتقال هرگونه سلاح و تجهیزات نظامی، سیستم‌ها و قطعات مرتبط با آن‌ها به ایران منع شده بودند. این قطعنامه همچنین تحریم‌های تازه‌ای را علیه ایران وضع کرد. تحریم سپاه پاسداران و شرکت کشتی‌رانی جمهوری اسلامی از موارد مهم تحریم‌های مندرج در قطعنامه ششم شورای امنیت بود. گفتنی است شورای امنیت سازمان ملل همزمان با تصویب قطعنامه ۲۲۳۱ در تأیید دستیابی به برجام تمامی این شش قطعنامه را لغو کرد.

۲- تحریم‌های اتحادیه اروپا؛

پس از قطعنامه شماره ۱۹۲۹ شورای امنیت، تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه ایران به تدریج به گستردگی تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه ایران شد. از جمله تحریم‌های اتحادیه اروپا می‌توان به تحریم خرید نفت ایران که در ۲۳ ژانویه سال ۲۰۱۲ تصویب و در اول ژوئیه سال ۲۰۱۲ وارد مرحله اجرایی شد، اشاره کرد. تعلیق دارایی‌های بانک مرکزی و تحریم سوئیفت بانکی با هماهنگی آمریکا و اتحادیه اروپا در ۱۷ مارس سال ۲۰۱۲ به مرحله اجرا رسید. ممنوعیت مبادلات بین بانک‌های ایرانی در اروپا، مسدود کردن تمامی اعتبارات بانکی کوتاه مدت به ایران و ممنوعیت واردات گاز ایران و صادرات بسیاری از فلزات، از جمله آلومینیوم در اکتبر سال ۲۰۱۲ اجرایی گردید. اتحادیه اروپا در زمینه اعمال تحریم‌ها علیه ایران، سیاست‌های همسانی را با هماهنگی آمریکا در پیش گرفت. در همین حال، تمامی کشورهای خریدار نفت ایران از خرید نفت ایران منع گردیدند. فقط ۵ کشور خریدار، یعنی چین، ژاپن، هند، کره جنوبی و ترکیه مجوز واردات حداکثر ۱/۱ میلیون بشکه نفت خام ایران در روز را از سوی آمریکا برای دوره‌های زمانی شش ماهه، قابل تمدید در یافت کردند. بدین ترتیب صادرات نفت خام ایران که در سال ۲۰۱۱ میلادی بیش از ۵/۲ میلیون بشکه در روز بود، به کمتر از ۱/۱ میلیون بشکه سقوط کرد. در فوریه سال ۲۰۱۳ با ممنوعیت پرداخت ارز به ایران بابت صادرات نفت ایران به ۵ کشور یاد شده، درآمدهای ارزی ایران نیز دچار مشکل گردید. در واقع ایران نفت را به این کشورها می‌فروخت ولی نمی‌توانست وجه آن را در یافت کند و در نهایت وجوه صادرات نفت ایران در کشورهای خریدار مجاز نفت ایران در حسابی اعتباری برای ایران ذخیره می‌شد. ایران می‌توانست واردات کالاهای مجاز خود از این کشورها را از محل حساب اعتباری خود نزد این کشورها پرداخت کند، اما تحت هیچ شرایطی مجوز برداشت و حواله این وجوه را از این حساب‌های اعتباری نداشت.

۳- تحریم‌های آمریکا بر ضد ایران؛ تحریم‌های اعمال شده توسط دولت و کنگره ایالات متحده آمریکا

با نگاهی به فهرست تحریم‌های وضع شده از سوی ایالات متحده آمریکا علیه ایران می‌توان دریافت که به طور کلی این قوانین به دو دسته تقسیم می‌شوند: **تحریم‌هایی که توسط کنگره وضع شده‌اند و تحریم‌هایی که توسط شخص رئیس‌جمهور وضع شده‌اند و به «دستور اجرایی» مشهورند.**

تحریم‌هایی که بر اساس دستور اجرایی رئیس‌جمهور وضع شده‌اند، بر حسب اختیاراتی هستند که قانون اختیارات اضطراری اقتصادی (IEEPA) به رئیس‌جمهور می‌دهد که بر اساس این قانون، رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا

می‌تواند هر زمان که وضعیت اضطراری را در رابطه با یک کشور تشخیص دهد، محدودیت‌هایی را در رابطه با تبادلات اقتصادی با آن کشور اعمال کند. دولت ایالات متحده آمریکا از مارس ۱۹۹۵ از این اختیار در رابطه با جمهوری اسلامی ایران استفاده کرده و چنین وضعیتی را در خصوص تهران اعلام کرده است.

الف) تحریم‌هایی که بر اساس دستورهای اجرائی رئیس جمهور آمریکا علیه ایران وضع شده‌اند

۱/ فرمان اجرائی شماره ۱۳۳۸۲ که در سال ۲۰۰۵ و توسط جرج دبلیو بوش امضا شد. طبق این قانون، معامله با افراد و نهادهایی که در صنعت هسته‌ای ایران نقش و فعالیت دارند منع شده و اموال این افراد - نهادها در آمریکا مسدود می‌شود. در نتیجه گرچه شاید لغو این قانون به توسعه صنعت هسته‌ای ایران کمک می‌کند، اما به طور کلی بر اقتصاد ایران تاثیر شگرفی ندارد.

۲/ دومین مورد، فرمان اجرائی شماره ۱۳۶۲۲ است که بر اساس آن، تحریم‌هایی علیه شرکت‌های مرتبط با صنعت پتروشیمی ایران اعمال شد. این تحریم‌ها به بهانه قطع منابع مالی بخش پتروشیمی ایران که دومین منبع درآمد ایران به شمار می‌رود، اجرائی شده و وزارت امور خارجه آمریکا هر از گاهی برخی شرکت‌های پتروشیمی را به دلیل وارد شدن آگاهانه در معاملات عمده به منظور خرید یا دریافت محصولات پتروشیمی از ایران بر اساس این قانون تحریم می‌کند. طبیعی است که چون ایران هم‌چنان به منابع نفتی خود برای تامین سرمایه‌های اقتصادی خود نیازمند است، هر قانونی که صنایع پتروشیمی را هدف بگیرد، بر اقتصاد ایران بسیار تاثیرگذار است.

۳/ یکی دیگر از تحریم‌های تاثیرگذار بر اقتصاد ایران، فرمان اجرائی شماره ۱۳۵۹۹ است که به طور مشخص تحریم بانک مرکزی ایران را هدف گرفته و مقرر می‌دارد که دارایی‌های آن در قلمرو آمریکا باید توقیف شود. قانون مزبور به دولت آمریکا این اختیار را می‌دهد که اگر تایید کند که بانک مرکزی ایران به تامین مالی تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی نمی‌پردازد یا سپاه پاسداران یا سایر اشخاص تحریم شده در دستورهای اجرایی ۱۳۲۲۴ و ۱۳۳۸۲ را حمایت مالی نمی‌کند، این تحریم را ملغی نماید. به عبارت دیگر، در این خصوص، دولت آمریکا نمی‌تواند تحریم را راسا ملغی نماید اما این اختیار را دارد که در صورتی که امور مزبور را تایید کند، تحریم بانک مرکزی را لغو نماید.

۴/ فرمان اجرائی شماره ۱۳۶۰۸ که بر حسب این دستور اوپاما، افراد غیر آمریکایی که تحریم‌های ایران و سوریه را نقض کرده‌اند از ورود به خاک ایالات متحده محرومند و انجام برخی تراکنش‌ها با این گروه ممنوع است نیز جز قوانینی است که شاید دولت آمریکا پس از توافق هسته‌ای لغو نماید، گرچه بر اساس ارزیابی گروه بحران، این تحریم‌ها نتوانسته بر اقتصاد ایران تاثیر شگرفی داشته باشد اما علی‌الظاهر در تسهیل تعاملات بین‌المللی موثر خواهد بود.

۵/ فرمان اجرائی شماره ۱۲۱۹۰ که توسط جیمی کارتر صادر شد و تمام دارایی‌ها و منافع تحت مالکیت دولت ایران، تشکیلات وابسته و مجموعه‌های تحت کنترل آن و همین‌طور بانک مرکزی ایران که در قلمرو قضایی ایالات متحده قرار دارد یا در اختیار افراد تحت حوزه قضایی ایالات متحده هستند یا قرار می‌گیرند را مسدود کرد. از سال ۱۹۷۹ تاکنون، تمام روسای جمهوری ایالات متحده همه ساله ایران را «تهدیدی خارق‌العاده و غیر عادی» برای

«امنیت ملی، سیاست خارجی یا اقتصاد» آمریکا خوانده و به این بهانه قانون "وضعیت اضطراری علیه تهران" را تمدید کرده‌اند.

۶/ فرمان اجرائی شماره ۱۳۲۲۴ که به موجب آن، تراکنش‌های مالی با افرادی که از تروریسم حمایت می‌کنند، یا به انجام اقدامات تروریستی تهدید می‌نمایند و یا مرتکب این اقدامات می‌شوند منع گردیده و دارایی‌های این افراد را نیز مسدود می‌کند.

ب) تحریم‌هایی که بر اساس قوانین مصوب کنگره آمریکا وضع شده‌اند

طبق قوانین ایالات متحده، اوپاما می‌تواند اجرای هر قانونی از کنگره را به مدت ۶ ماه به تاخیر بیاورد اما آن چه توسط کنگره تصویب شده و قانونی مدون است، برای فسخ نیازمند تایید مجدد کنگره می‌باشد که بیشتر قوانین تاثیرگذار بر اقتصاد ایران، از این دست قوانین است.

۱/ قوانینی که تحت عنوان "اختیارات دفاع ملی" در سال ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ به تصویب رسیده است، بر بخش‌های مالی ایران محدودیت‌هایی را اعمال می‌کند؛ از جمله این که بانک‌های خارجی را تهدید می‌کند که در صورت خرید یا فروش "نفت یا فرآورده‌های نفتی" از یا به ایران، از ارتباط با سیستم مالی آمریکا محروم خواهند شد و از این رو بر تراکنش‌های نفتی ایران و منبع درآمد جمهوری اسلامی بسیار تاثیرگذار است.

۲/ قانون "منع گسترش تسلیحات هسته‌ای توسط ایران" و قانون "منع دستیابی ایران، کره شمالی و سوریه به تسلیحات کشتار جمعی" از جمله این موارد هستند.

۳/ طبق بخش ۳۱۱ قانون میهن‌دوستی آمریکا، کشورهایی که به پول‌شویی متهم هستند، از تراکنش‌های مالی بین‌المللی محروم می‌شوند و ایران نیز جز کشورهایی است که در سال ۲۰۱۱ به پول‌شویی متهم شده است. این قانون به شدت ایران را در تراکنش‌های بین‌المللی محدود می‌کند.

۴/ قانون کاهش تهدیدات ایران (TRA) و قوانین حقوق بشری سوریه نیز یکی دیگر از قوانینی است که چون هدفش محدود کردن توانایی ایران در استفاده از درآمدهای نفتی حاضر در موسسات مالی خارجی و ممانعت از بازگرداندن آن درآمدها به ایران است، از سال ۲۰۱۲ تاثیر شگرفی بر اقتصاد ایران داشته است.

۵/ کنگره آمریکا به دلیل وابستگی درآمدهای دولت ایران به درآمد فروش نفت و وابستگی اقتصاد ایران به واردات کالا و به‌طور خاص بنزین، در ادامه تصویب قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل، «قانون جامع تحریم‌ها،

مسئولیت پذیری و محرومیت ایران» CISADA را تصویب کرد که با امضای اوپاما در اول جولای ۲۰۱۰ اجرایی شد. بر اساس تنها بخشی از این قانون شرکت‌هایی که بیش از ۲۰ میلیون دلار در بخش نفت و گاز ایران سرمایه‌گذاری کنند یا سالانه بیش از پنج میلیون دلار در سال بنزین به ایران بفروشند، از کمک بانک آمریکا برای صادرات، دریافت وام بیش از ۱۰ میلیون دلار در سال از موسسات آمریکایی، فروش کالا یا خدمات به دولت آمریکا، صادرات به آمریکا، معامله در مبادلات خارجی با افراد آمریکایی، ایجاد هرگونه حساب یا پرداخت با موسسات مالی آمریکایی و تحصیل، نگهداری و تجارت اموال مستقر در آمریکا محروم می‌شوند. این قانون در راستای اعمال فشار به شرکت‌های خارجی برای رعایت تحریم‌ها و انزوای ایران در تعاملات بین‌المللی است و بر اقتصاد وابسته به نفت ایران، تاثیر بسیاری دارد.

۱۶ مجموعه‌ای از فرمان‌های اجرائی رییس جمهور نیز باید برای تعلیق یا لغو از کنگره مجوز بگیرد، این قوانین شامل فرمان اجرائی ۱۲۹۵۷، فرمان اجرائی ۱۲۹۵۷، فرمان اجرائی ۱۲۹۵۹، فرمان اجرائی ۱۳۰۵۹، فرمان اجرائی ۱۳۵۹۰، فرمان اجرائی ۱۳۶۲۸ و فرمان اجرائی ۱۳۵۷۴ است که عمدتاً منع تراکنش اقتصادی بر ایران را دنبال می‌کنند و همگی بر اقتصاد ایران تاثیر گذار هستند.

اما تحریم‌های آمریکا به زبان آمار بدین شرح است:

الف- فرمانهای اجرائی دولت آمریکا علیه ایران

		علت تحریم						
اثرگذاری اقتصادی	وضعیت تحریم	موارد دیگر	حقوق بشر	تروریسم	عدم اشاعه	سال	فرمانهایی اجرائی دولت آمریکا	ردیف
کم	اصلاح شده	*				۱۹۷۹	۱۲۱۷۰	۱
-	لغو شده	*				۱۹۸۰	۱۲۲۰۵	۲
-	لغو شده	*				۱۹۸۰	۱۲۲۱۱	۳
-	لغو شده	*				۱۹۸۷	۱۲۶۱۳	۴
زیاد	قانون شده	*				۱۹۹۵	۱۲۹۵۷	۵
زیاد	قانون شده	*				۱۹۹۵	۱۲۹۵۹	۶
زیاد	قانون شده	*				۱۹۹۷	۱۳۰۵۹	۷
کم						۲۰۰۱	۱۳۲۲۴	۸
کم					*	۲۰۰۵	۱۳۳۸۲	۹
کم			*			۲۰۱۰	۱۳۵۵۳	۱۰
کم			*			۲۰۱۱	۱۳۵۷۲	۱۱
زیاد		*				۲۰۱۱	۱۳۵۷۴	۱۲
زیاد	قانون شده				*	۲۰۱۱	۱۳۵۹۰	۱۳
زیاد		*				۲۰۱۲	۱۳۵۹۹	۱۴
کم	قانون شده		*			۲۰۱۲	۱۳۶۰۶	۱۵
کم		*				۲۰۱۲	۱۳۶۰۸	۱۶
زیاد		*				۲۰۱۲	۱۳۶۲۲	۱۷

ب- قوانین مصوب کنگره آمریکا علیه ایران

میزان اثر تحریم بر اقتصاد ایران	علت				سال	قوانین مصوب کنگره	ردیف
	موارد دیگر	حقوق بشر	تروریسم	عدم اشاعه			
کم				*	۱۹۹۲	بودجه دفاعی ۱۹۹۳	۱
زیاد			*	*	۱۹۹۶	قانون ایسا	۲
کم (تغییر نام مورد ۶)				*	۲۰۰۰	قانون عدم اشاعه ایران	۳
		*	*	*	۲۰۰۶	قانون حمایت از آزادی ایران	۴
زیاد	*	*	*	*	۲۰۱۰	قانون سیسادا	۵
کم				*	۲۰۱۱	قانون عدم اشاعه ایران، سوریه، کره شمالی	۶
زیاد	*		*	*	۲۰۱۱	بخش ۳۱۱ قانون میهن پرستی آمریکا	۷
زیاد	*		*	*	۲۰۱۱	بودجه دفاعی ۲۰۱۲	۸
زیاد		*	*	*	۲۰۱۲	قانون کاهش تهدید ایران و حقوق بشر سوریه	۹
زیاد		*	*	*	۲۰۱۲	بودجه دفاعی ۲۰۱۳ (بخش فرعی D)	۱۰

۴- برجام و تحریم‌ها

۴-۱ چالش لغو تحریم‌ها (کدامیک از تحریم‌ها در برجام لغو می‌شود؟)

تحریم‌های وضع شده بر ضد ایران به چند دسته تقسیم می‌شوند؛ همانطور که گفته شد از منظر مرجع تحریم کننده؛ شورای امنیت سازمان ملل، اتحادیه اروپا و آمریکا (دولت و کنگره) مهمترین مراجع تحریم واضع تحریم بر ضد ایرانند. از حیث تنوع و گستردگی، تحریم‌های آمریکا علیه ایران، یکی از وسیع‌ترین تحریم‌های تصویب شده یک جانبه علیه یک کشور است. به دلیل ارتباطات وسیع سیاسی و تجاری با کشورهای مختلف جهان، آمریکا بسیاری از تحریم‌های یک جانبه اش علیه ایران را توانسته عملاً به دیگر کشورها تسری دهد. برای مثال برخی از شرکت‌هایی که عمده سهام آن‌ها متعلق به شرکت‌ها یا سرمایه‌گذاران آمریکایی است، هم عملاً مجبور به پیروی از تحریم‌های آمریکا شده‌اند. همچنین، بسیاری از کشورها و شرکت‌های خارجی نیز از بیم اقدامات تلافی‌جویانه آمریکا، از جمله محدودیت دسترسی آنها به امکانات و تسهیلات مالی و تجاری آمریکایی، به درجات مختلف از این تحریم‌ها تبعیت کرده‌اند.

اما از منظری دیگر تحریم‌های ایران به دو دسته هسته‌ای و غیر هسته‌ای تقسیم می‌شوند. بر اساس توافقات به دست آمده از مذاکرات ایران و ۱+۵ تنها تحریم‌های هسته‌ای ایران، لغو یا متوقف می‌شود و مابقی (با منشاء حقوق بشر، موشکی و تروریسم) به قوت خود باقی است. نکته بسیار مهم در خصوص لغو تحریم‌ها این است که؛ به دلیل گستردگی تحریم‌های صورت گرفته آمریکا علیه جمهوری اسلامی در ۳۵ سال گذشته یکی از اصلی‌ترین مشکلات در راه اجرای برجام، شناسایی تحریم‌های اتمی از دیگر تحریم‌هایی است که به دلایل دیگر در این سه دهه وضع شده. تحریم‌هایی که از سوی وزارت خارجه، وزارت خزانه داری و وزارت انرژی و نهایتاً کاخ سفید به اجرا گذاشته شده، با فرمان و مصوبه مقام‌های دولتی قابل لغو است اما دشوارترین بخش در لغو تحریم‌ها علیه برنامه اتمی ایران مربوط به تحریم‌های کنگره است. لغو این تحریم‌ها تصویب همزمان مجلس نمایندگان و نمایندگان مجلس سنا را لازم دارد که در اختلافات تندروهای جمهوری خواه با باراک اوباما، رئیس جمهوری از حزب دموکرات، می‌تواند اجرای تعهد دولت آمریکا برای لغو تحریم‌های اتمی علیه ایران را بسیار دشوار کند. بنابراین با تصویب توافق جامع اتمی ایران و گروه ۱+۵، دولت آمریکا متعهد به لغو تحریم‌های دولتی است اما بر اساس قوانین آمریکا، دولت اختیاری درباره تحریم‌های کنگره ندارد و صرفاً می‌تواند به مدت شش ماه اجرای آنها را به تأخیر بیندازد. این به معنای آن است که در صورت تغییر رئیس جمهور (فرض کنید رئیس جمهور بعدی آمریکا از حزب جمهوری خواه و وعده‌های انتخاباتی او ضرورتاً هماهنگ با تعهد دولت اوباما نباشد) تضمینی برای اجرای دقیق تعهدات دولت قبلی آمریکا بر مبنای توافق جامع اتمی با ایران وجود نخواهد داشت؛ مثلاً دولت بعدی می‌تواند ضرورتاً اجرای تحریم‌ها را هر شش ماه یک بار به تعویق نیندازد یا «قانون تحریم ایران» را که کنگره وضع کرده و دسامبر ۲۰۱۶ منقضی می‌شود دوباره تمدید کند. بنابراین همین طور که ملاحظه می‌شود نبود ضمانت اجرای قوی برای لغو تحریم‌ها و محدودیت اختیارات واشنگتن خود دیگر چالش بزرگ اجرای برجام است.

مقامات آمریکایی؛

جان کری وزیر امور خارجه آمریکا در یادداشتی: در صورتی که ایران در اجرای برجام فریبکاری کند با اعمال دوباره تحریم‌ها جلوی ایران را خواهیم گرفت، بر اساس توافق هسته‌ای با ایران، تک تک مسیرهای احتمالی ایران برای بمب مسدود خواهد شد. (خبرگزاری صداوسیما، شنبه ۹۴/۰۷/۲۵)

تاکید وزارت خزانه‌داری آمریکا در بیانیه‌ای با تاکید بر باقی ماندن تحریم‌های غیرهسته‌ای ایران: .. پس از تأیید این موضوع که ایران به تعهدات هسته‌ای خود عمل کرده است، آن دسته از تحریم‌های آمریکا علیه ایران که مرتبط با موضوع هسته‌ای این کشور بوده و در برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) مشخص شده است، بلافاصله لغو خواهند شد (اما) تحریم‌های اقتصادی آمریکا (مرتبط با موضوعات غیرهسته‌ای ایران)، سر جای خود باقی خواهد ماند. (خبرگزاری صداوسیما، پنجشنبه ۹۴/۰۹/۰۵)

ارنست مونیز وزیر انرژی آمریکا: در صورت تأیید آژانس بین‌المللی انرژی اتمی درباره انجام تعهدات تهران در برجام، واشنگتن احتمالاً تحریم‌های هسته‌ای را برخواهد داشت. (خبرگزاری فارس، جمعه ۹۴/۰۹/۱۳)

نامه جان کری به سنا درباره تعلیق تحریم‌های ایران؛ کری در این باره در نامه خود خطاب به کمیته روابط خارجی سنا اعلام کرد ایران در حال عمل کردن به تعهدات خود بر اساس توافق هسته‌ای، به شیوه‌ای «شفاف» و «قابل راستی آزمایی» است، و اینک «تعلیق تحریم‌ها اقدامی مناسب شمرده می‌شود.» (خبرگزاری تسنیم، پنجشنبه ۹۴/۰۹/۲۶)

آدام زوبین معاون وزیر خزانه‌داری آمریکا: می‌خواهم به شرکتهایی هشدار بدهم که می‌خواهند در ایران سرمایه‌گذاری کنند و با این کشور تعامل اقتصادی داشته باشند. یکی از این حوزه‌ها، تحریم‌های باقیمانده ایالات متحده است که در حوزه اختیارات ایالات متحده است و شرکتهای آمریکایی باید براساس قوانین آن، فعالیت کنند. حوزه دوم، نهادها و افراد باقیمانده ایرانی است که در فهرست باقیمانده تحریم‌ها باقی می‌مانند. این افراد همچنان مشکل ساز هستند و تعامل با آنها خطر اعمال تحریم‌ها را به همراه خواهد داشت و این خطر حتی برای افراد غیرآمریکایی نیز خواهد بود.... (خبرگزاری صداوسیما، ۹۴/۰۹/۲۷)

«جک لو» وزیر خزانه‌داری آمریکا: ما آشکارا گفته‌ایم که به تعهدات خود عمل خواهیم کرد و اگر ایران توانمندی‌های هسته‌ای خود را برچیند، تحریم‌های هسته‌ای را کاهش خواهیم داد اما همچنین تأکید کرده‌ایم که هیچ توهمی نداریم. ایران به اقدامات خود که کاملاً قابل اعتراض است و نقض‌کننده هنجارهای بین‌المللی است ادامه می‌دهد، به این دلیل است که دیگر تحریم‌ها به جای خود باقی خواهد ماند. با صاحبان تجارت شفاف خواهیم بود تا مطمئن شویم شرکت‌ها بدانند چگونه با ایران داد و ستد کنند. (خبرگزاری تسنیم ۹۴/۱۰/۰۳)

وزارت خزانه‌داری آمریکا در بیانیه‌ای: دولت قصد دارد تحریم‌های تازه‌ای علیه ایران اعمال کند. قرار است جمعا یازده شخص و شرکت به بهانه ارتباط با برنامه موشکی ایران تحریم شوند. (خبرگزاری فارس، ۹۴/۱۰/۰۹)

«جان کربی» سخنگوی وزارت خارجه آمریکا: ایران با لغو تحریم‌ها، تنها به نیمی از دارایی‌های بلوکه شده خود دسترسی می‌یابد. ایران با لغو تحریم‌ها تنها به نیمی از دارایی‌های خود دسترسی می‌یابد و نیمی دیگر از آن، صرف بدهی‌ها به چین و دیگر کشورها می‌شود. (خبرگزاری مهر، ۹۴/۱۱/۱۴)

جان اسمیت رئیس دفتر کنترل دارایی‌های وزارت خزانه‌داری آمریکا (OFAC): با وجود برداشته شدن تحریم‌های مرتبط با برنامه هسته‌ای ایران پس از تأیید هم‌راستا بودن اقدامات ایران با برجام اما تحریم‌های اصلی (اولیه) آمریکا علیه ایران همچنان ادامه خواهد داشت. در روز اجرایی شدن توافق و برداشته شدن نام ۴۰۰ فرد و شرکت ایرانی از لیست تحریم‌ها بلافاصله ۲۰۰ نام از این افراد و شرکت‌های ایرانی به لیست جدید تحریم‌های OFAC در راستای قانون آمریکا اضافه شدند. (ایسنا جمعه ۹۴/۱۱/۲۳)

باراک اوباما رییس جمهوری آمریکا: تا وقتی ایران به وظایف خود طبق قرارداد عمل کند، فکر می‌کنم برای جامعه جهانی نیز مهم است که به وظایف خود طبق قرارداد عمل کند. بر اساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به گروه ۵+۱، آنها (ایران) مراحل اجرا را که ما تعیین کرده بودیم، دنبال کرده‌اند. در نتیجه تحریم‌های مرتبط با برنامه هسته‌ای شان لغو شده است. (شبکه تلویزیونی سی ان ان، ۹۵/۰۱/۱۴)

جان کری، وزیر امور خارجه آمریکا: بانک‌ها از معامله با ایران نترسند با برداشته شدن تحریم‌ها، بانک‌ها و موسسات مالی دیگر نباید از معامله با ایران بترسند چنانچه بانک‌ها و موسسات ملی بین‌المللی پس از برداشته شدن تحریم‌ها ابهامی برای آغاز روابط پولی و تجاری با ایران دارند، می‌توانند با مراجعه به دولت آمریکا مشورت دریافت کنند. برجام اجرا شده و تحریم‌های ایران برداشته می‌شود و هیچ کشور یا شرکت و یا حتی هیچ شخصی نباید از این موضوع بترسد. برای معامله با ایران هیچ مشکلی وجود ندارد. (الف، ۹۵/۰۲/۰۴)

سایر مقامات ۵+۱؛

جین آسلبورن وزیر خارجه لوکزامبورگ: بسیار مهم است که جمهوری اسلامی ایران می‌تواند تعهداتش را با ۵+۱ عملی کند و هیچ شکی نیست که تحریم‌ها مشکلات بسیار زیادی برای ایران ایجاد کرده است؛ نیاز به تاکید بر ادامه تحریم‌ها نیست بلکه باید بر احترام و منافع متقابل تاکید کنیم و تحریم‌ها نیز به زودی برداشته خواهد شد. (خبرگزاری صدا و سیما چهارشنبه، ۹۴/۰۹/۰۴)

مارتین شفر، سخنگوی وزارت خارجه آلمان: هیچ‌گونه شواهد مشخصی در دست نیست که تهران حتی در فکر آن باشد که بخواهد از توافقنامه جولای ۲۰۱۵ وین عقب‌نشینی کند بلکه درست برعکس، ما در اجرای این توافقنامه به مراتب سریع‌تر از آنچه که انتظار داشتیم پیشرفت کرده‌ایم. آن روزی که ایران تمام تعهدات خود در توافقنامه وین را به اجرا درآورد، تعهداتی که موجب لغو و یا تعلیق تحریم‌ها خواهد شد و آنچه که هدف بزرگ ایران می‌باشد ممکن است همین ماه (ژانویه) به وقوع بپیوندد. (خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹۴/۱۰/۱۴)

فدریکا موگروینی، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا: موعده مشخصی برای رفع تحریم‌های ایران وجود ندارد اما می‌توان بگویم که این موعد نزدیک است به ویژه که روند اوضاع به خوبی پیش می‌رود. (خبرگزاری مهر، ۹۴/۱۰/۲۱)

انحلال کمیته تحریمی ایران در سازمان ملل: غلامحسین دهقانی در پاسخ به این سوال که آیا کمیته تحریم‌های ایران در شورای امنیت تغییر کرده و منحل نشده است؟ افزود: این کمیته منحل شده و وجود ندارد. وی با بیان اینکه

همه هفت قطعنامه شورای امنیت علیه کشورمان لغو و بر اساس آن کمیته تحریم ها نیز منحل شد اضافه کرد: برخی می خواهند با تکرار کلمه تحریم‌ها القا کنند که تحریم‌ها همچنان ضد کشورمان وجود دارد و این را در اذهان نگه دارند که ایران یک کشور تحریم شده است. (خبرگزاری صداوسیما، ۹۴/۱۱/۰۳)

«استفان دیون» وزیر خارجه کانادا می‌گوید این کشور بخشی از تحریم‌های یکجانبه خود علیه ایران را رفع کرده است. (خبرگزاری فارس، ۹۴/۱۱/۱۶)

شورای وزیران اتحادیه اروپا روز دوشنبه تحریم‌های وضع شده علیه ۸۲ فرد و یک موسسه به بهانه نقض حقوق بشر را تا تاریخ ۱۳ آوریل سال ۲۰۱۷ تمدید کرد. اتحادیه اروپا از سال ۲۰۱۱، با متهم کردن برخی اشخاص و سازمان‌های ایرانی به نقض حقوق بشر، تحریم‌هایی علیه آنها وضع کرده است. (خبرگزاری فارس، ۹۵/۰۱/۲۳)

نشست پر تنش شرکت‌های اروپایی با مقامات آمریکایی درباره ایران؛ نمایندگان شرکت‌های اروپایی در دیدار با مقامات دولت آمریکا از تداوم دشواری‌های معاملات تجاری با ایران گلایه کردند. پایگاه اقتصادی «فورچن» نوشته است که با وجود رفع تحریم‌های هسته‌ای ایران، همچنان تجارت با ایران با دشواری زیادی مواجه است و همین امر موجب گلایه شرکت‌های اروپایی شده است «ادروان امیر اصلانی» از وکلای مستقر در پاریس که اخیرا به نمایندگی از شرکت‌های بزرگ فرانسوی با ایران مذاکره کرده، می‌گوید: «هیچ چیز پیش نمی‌رود.» (خبرگزاری فارس، ۹۵/۰۱/۲۷)

مذاکره کاخ الیزه با کاخ سفید درباره داد و ستد با ایران؛ یک رسانه غربی با اشاره به ادامه خودداری بانک‌های خارجی از رابطه با بانک‌های ایران از مذاکره فرانسه با آمریکا برای حل این موضوع خبر داد. دولت فرانسه مذاکراتی را با آمریکا برای اطمینان دادن به بانک‌هایی که وارد ارتباط با ایران می‌شوند آغاز کرده است. دلیل این مذاکرات آن است که هنوز بانک‌های غربی به دلیل ترس از اقدامات آمریکا، از ارتباط با ایران واهمه دارند و این در حالی است که در یک ماه گذشته مقامات مختلف آمریکایی از جمله شخص «باراک اوباما» رئیس جمهور، بر این امر تاکید کرده‌اند که بانک‌های اروپایی می‌توانند روابط خود با ایران را از سر بگیرند. (خبرگزاری مهر، ۹۵/۰۲/۱۵)